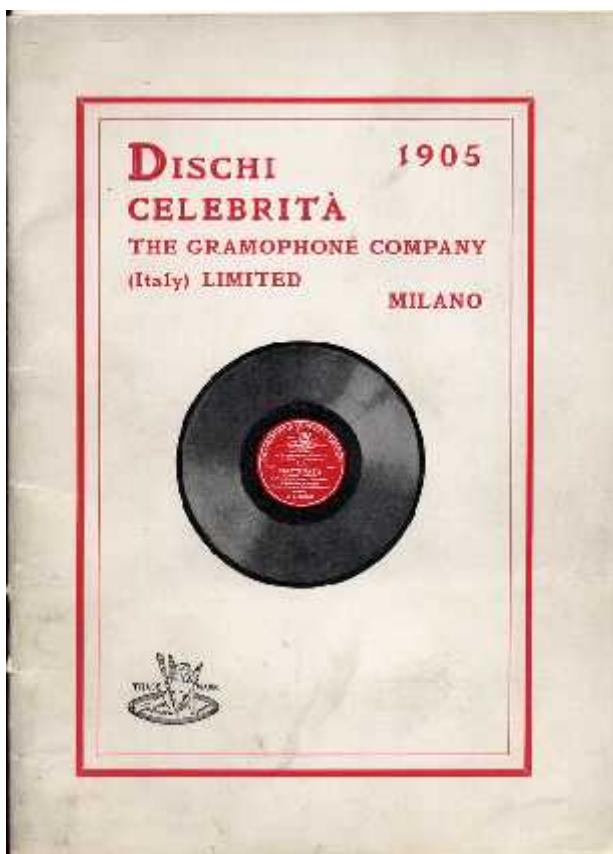

کاتالوگ صفحه های ۷۸ دور فارسی

برای تهیه این مختصر از دوستان گرانقدرم آقایان محسن محمدی و علیرضا شاه محمدی تشکر فراوان می‌نمایم که در دسترس قرار گرفتن بخش اعظم اسناد ارائه شده، مرهون همت، تلاش، علو طبع و سخاوتمندی ایشان است.

یکی از مهمترین اسنادی که در بررسی‌های دیسکوگرافی مورد توجه جدی و استفاده قرار می‌گیرند کاتالوگهای کمپانیهای تولید صفحه می‌باشند. شاید در هنگام انتشار کاتالوگها، که با هدف بازاریابی و

معرفی کالاهای جدید به مشتریان چاپ و منتشر می‌شدند، هرگز گمان نمی‌رفت که زمانی، چنین کاربردی از آنها مدنظر قرار گیرد. بهر حال کمپانیهای معظم صفحه پرکنی از روزهای آغازین، برای محصولات تجاری خود که در انتهای فرآیندی صنعتی تولید می‌شدند، نیازمند عرضه، بازاریابی، فروش و سود کافی بوده‌اند و در این مسیر، اقدام به انتشار منظم و مستمر کاتالوگ تولیدات خود می‌نموده‌اند. اطلاعات بکر و بدیعی از طریق این اسناد مکتوب، به ویژه در شناخت بهتر و بیشتر از تاریخ موسیقی خاورمیانه و پهنه ایران فرهنگی حاصل می‌گردد و تصاویری از کاتالوگ آثار ضبط شده در قفقاز (اسپورت رکورد، گرامافون و اکسترافون) و در عثمانی، در ضمن مقاله مشاهده می‌شود.

استفاده از کاتالوگ، نقطه شروع مباحث دیسکوگرافی فارسی نیز بوده است و قسمت اعظم اطلاعات مربوط به صفحه های قاجاری به ویژه صفحه های سال ۱۲۸۴ شمسی، که توسط آقای دکتر ساسان سپنتا در کتابهای "تاریخ تحول ضبط موسیقی در ایران" و "چشم انداز موسیقی ایران" درج شده، متکی بر کاتالوگهایی است که نسخه ای از آن از آرشیو کمپانی EMI در هنگام پژوهشهای منتهی به انتشار مجموعه "گنج سوخته" در اختیار آقای دکتر فرهنگ رجایی نیز قرار گرفته و با صرف نظر از برخی اشتباهات تایپی که در کتابهای آقای دکتر سپنتا دیده می شود، فهرستی کاملاً مشابه، انتشار مجدد می یابد.

"کاتالوگهای عمومی" و ضمائم آنها که در حقیقت فهرست کامل صفحه های یک کمپانی در یک دوره ضبط یا در یک سال بوده اند از اهمیت بیشتری برخوردارند و قبل از انتشار "کاتالوگ عمومی"، کاتالوگهای مرحله ای به همراه هر سری صفحه جدید عرضه شده به بازار نیز ارائه می شده که متناسب با تعداد صفحه عرضه شده واز حیث محتوا و مندرجات نیز متفاوتند. عناوین صفحه هایی که نسخه

هایی از آنها در دسترس نیست بعلاوه اسامی اشخاص و هنرمندان ناشناس، متن اشعار و عکسهایی که در بعضی از کاتالوگها وجود دارد، مستندات و اطلاعاتی منحصر به فرد در پژوهشهای تاریخ موسیقی می باشند.

کاتالوگهای صفحه های فارسی کمپانی گرامافون

تنها کاتالوگهای یافت شده از صفحه های سنگی فارسی ضبط شده در عصر قاجار از چهره های ایرانی، کاتالوگهای صفحه های فارسی ضبط شده توسط کمپانی گرامافون می باشد. اولین صفحه های فارسی کمپانی گرامافون که در سال ۱۸۹۹ میلادی در لندن ضبط شده اند و عمدتاً قرائت اشعاری از فردوسی، حافظ و ظهیر فاریابی بوده اند که بصورت صفحه های ۷ اینچی فاقد برچسب کاغذی و با لیل "ای. برلینرز گرامافون" به بازار عرضه شده بخشی از کاتالوگ عمومی کمپانی را با عنوان "فهرست مشرقی" به خود اختصاص داده اند که احتمالاً تنها مآخذ از ضبط چنین آثاری می باشند و تاکنون نمونه ای از صفحه های آنها مشاهده نشده و قالبهای اصلی آنها نیز در آرشیو کمپانی

کاتالوگهای ضبطهای کمپانی گرامافون در سال ۱۹۰۶ تهران (و بازتولید آنها در سال ۱۹۰۸ در کارخانه ریگا در روسیه)، ۱۹۰۹ لندن و ۱۹۱۲ تهران و بازتولید منتخبی از همه آنها در ریگا در سالهای ۱۹۱۴-۱۹۱۵ و به سفارش نمایندگی کمپانی گرامافون در تفلیس مشاهده شده اند ولی هنوز کاتالوگی از حداقل سه نوبت بازتولید آنها در هند، پس از سال ۱۹۱۵ دیده نشده است:

- C. 2-11000 { فرمایشات پندگانه مستطاب اعلیحضرت قدر قدر اقدس
شاهنشاهی مظفرالدین شاه خداداده ملکه سلطنته
Sa MAJESTE IMPERIALE MOUZA FEREDIN CHAH.
- C. 2-11001 { فرمایشات پندگانه مستطاب اعلیحضرت قدر قدر اقدس
شاهنشاهی مظفرالدین شاه خداداده ملکه
سلطنته میباشد که مورخه شانزدهم
Sa MAJESTE IMPERIALE MOUZA FEREDIN CHAH.
- C. 2-11002 { فرمایشات پندگانه مستطاب اعلیحضرت قدر قدر اقدس
شاهنشاهی مظفرالدین شاه خداداده ملکه
سلطنته میباشد که مورخه شانزدهم
Sa MAJESTE IMPERIALE MOUZA FEREDIN CHAH.

اولین کاتالوگ از ضبط شده های فارسی در تهران در سال ۱۹۰۶ میلادی که محتملا و با توجه به پیشهاد ماکسیم پیک، نماینده کمپانی در ضبط در تهران، در لیدن به چاپ رسیده باشد. این کاتالوگ در ۳۱ صفحه چاپ شده و متن آن به زبانهای فارسی و فرانسه است.

نکته قابل توجه در این کاتالوگ، عدم درج صفحه های ضبط شده از مظفرالدین شاه قاجار می باشد که می تواند دال بر عدم انتشار آنها در اولین نوبت از تولید این سری آثار و در زمان حیات مظفرالدین شاه باشد. در کاتالوگهای سالهای بعد، شماره و متن لیبل سه صفحه ضبط شده از وی به نقل از کاتالوگ ۱۹۱۴ میلادی درج می شود.

اولین برگ از کاتالوگ بازتولید ضبط شده های سال ۱۹۰۶ در تهران در ۲۸ صفحه که محتملا در سال ۱۹۱۲ میلادی در ریگا (روسیه) به صورت دوطرفه بازتولید شده اند و متن آن به دو زبان فارسی و روسی می باشد.

Фарсидскія

Двухстороннія Десяти Дюймовыя Пластинки съ коричн. этикетомъ по 2 руб.

О р к е с т р ь .

10356 — Таснифъ „Мах-
С ————— сузъ“ исполняетъ оркестръ Шаха.

10357 — Таснифъ „Ар-
дабилъ“ — тоже.

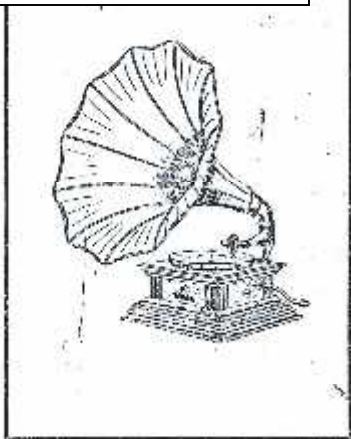
10358 — Таснифъ
С ————— „Эшкъ панджай“ тоже.

10361 — سلام شاه یا سلامتی ارکس شاهی بفرمان میبولمر ژنرال
„Саламъ Шахъ ба саламаты“ (гимнъ) исполняетъ оркестръ Шаха подъ управленіемъ капельмейстера Генерала Лемера.

10359 — Ду
С ————— таснифъ „Манкъ душъ“ исполняетъ оркестръ „Эйтизаде“.

10360 — Ду
таснифъ „Азъ новкъ мужкянь Аллахъ Керимъ“ — музыка „Эйтизаде“.

کاتالوگ کامل ضبط شده های لندن در سال ۱۹۰۹ به زبانهای فارسی و فرانسه در ۳۲ صفحه به تفکیک صفحه های یکطرفه و دوطرفه

TAR

کتابخانه تاریخی
G.C.-7-19271

Choudan Husein Khan Durrani

CHANSON POUR VOIX MÂLE

مات کر
G.C.-7-12066

Copied per Dahir Zaki. Tar: Choudan Husein Khan Durrani.

SOLO DU TAR.

نشین
G.C.-7-19250

Durrani Khan.

TAR, with Orch. Acc.

کرکس ملود
G.C.-7-19272

22

DISQUES MONARQUE.

ORCHESTRES.

2-010500

Orchestra and Acc.

2-010501

Penn and Zaki.

2-010502

Piano.

2-010503

Piano, Violon, Miro.

2-010504

Piano, Flute and Zaki.

G.C.-7-10500

G.C.-7-10501

Orchestra

G.C.-7-10502

Orchestra

نهمین کاتالوگ مرحله ای سال ۱۹۱۳ از نمایندگی کمپانی
گرامافون در تفلیس مشتمل بر ۱۲ صفحه حاوی بخشی از
ضبط شده های تهران در سال ۱۹۱۲ به زبانهای فارسی و
فرانسه و ترکی برای عناوین اصلی

Tiflis, Typographie „Kultura“.

GRAMOPHONE CO. LTD.

LONDON

NOUVEAU SUPPLÉMENT
de
DISQUES PERSANS

SUCCURSALE

Nº 9, Golevinsky Prospect

TIFLIS.

کمانچه چالور.

SOLO DE KEMANTCHÉ.

حسین خانی کمانچه

Solo kemantché Houssein Khan.

G. C. ۱۸۳۳۰ Pich Daramed Segah.
۱۸۳۳۱ Segah.

مشهور قومی

DIALOGUES COMIQUES.

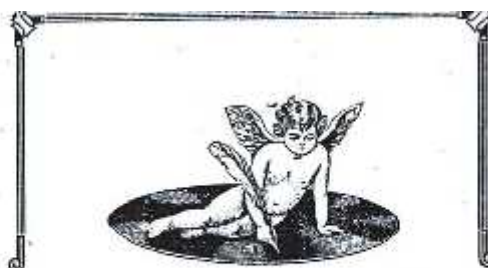
علی اکبر ناطقی علی ترک حسین سوزن سنجاقی علی اکبر اب
جعفری قلی

Ali Akbar Naphtli, Ali Turké, Houssein Ali Akbar Mayebe
Djafarli.

G. C. ۲-۱۱۳۵۲ Scene comique „Kazvini“, I.
۲-۱۱۳۵۸ Scene comique „Kazvini“, II.

۲-۱۱۳۵۴ Scene comique „Baraket“
Kharneh I.
۲-۱۱۳۵۶ Scene comique „Baraket“
Kharneh II.

— 12 —

THE GRAMOPHONE CO. LTD.

LONDON

NOUVEAU SUPPLÉMENT
de
DISQUES PERSANS

SUCCURSALE

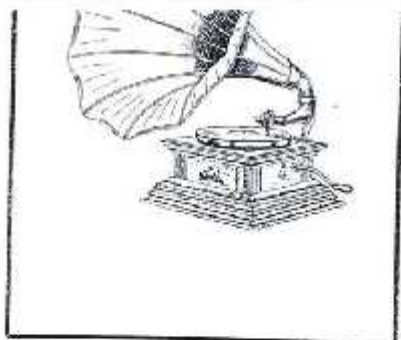
Nº 9, Golevinsky Prospect

TIFLIS

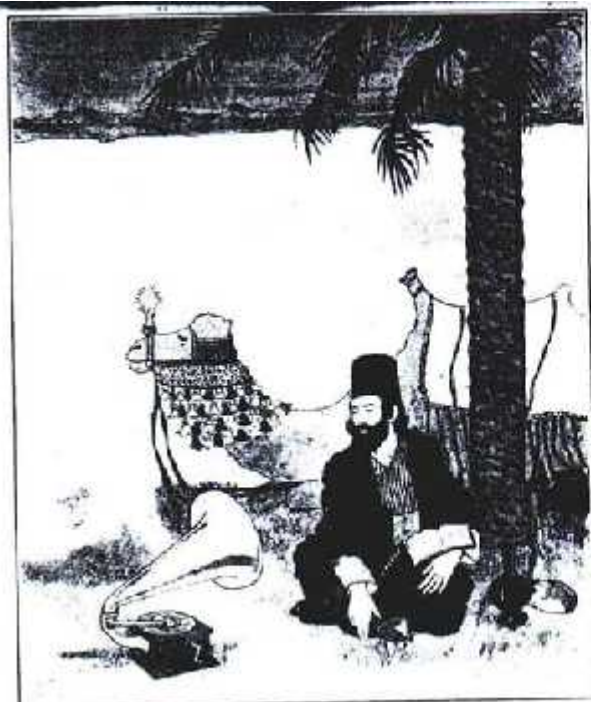
Nº 9

1913

Branch _____
 Circulated in _____
 Language _____
 Quantity Printed _____
 Cost _____
 Printer _____
 Date of Issue _____
 Remarks _____

کاتالوگ بازتولید منتخبی از همه ضبط شده های کمپانی گرامافون در عصر قاجار در ۵۶ صفحه که در سالهای ۱۹۱۴ و ۱۹۱۵ به سفارش نمایندگی کمپانی در تفلیس، به صورت صفحه های دوطرفه تولید شده اند.

کرمت دهر برکت نامی
 ورنی دهری را کس ندانم
 اما در قیاسه دورانی
 بیفتی است کریت حذر مناس

"Se procurer du
 pain de froment.
 Une cruche de vin,
 un cuisset de mouton.
 Et s'en saisir dans un
 coin près de TOI.
 Voilà un plaisir
 qu'envieraient les rois."

The Gramophone Company, Limited.

کاتالوگهای صفحه های هیز ماسترز ویس

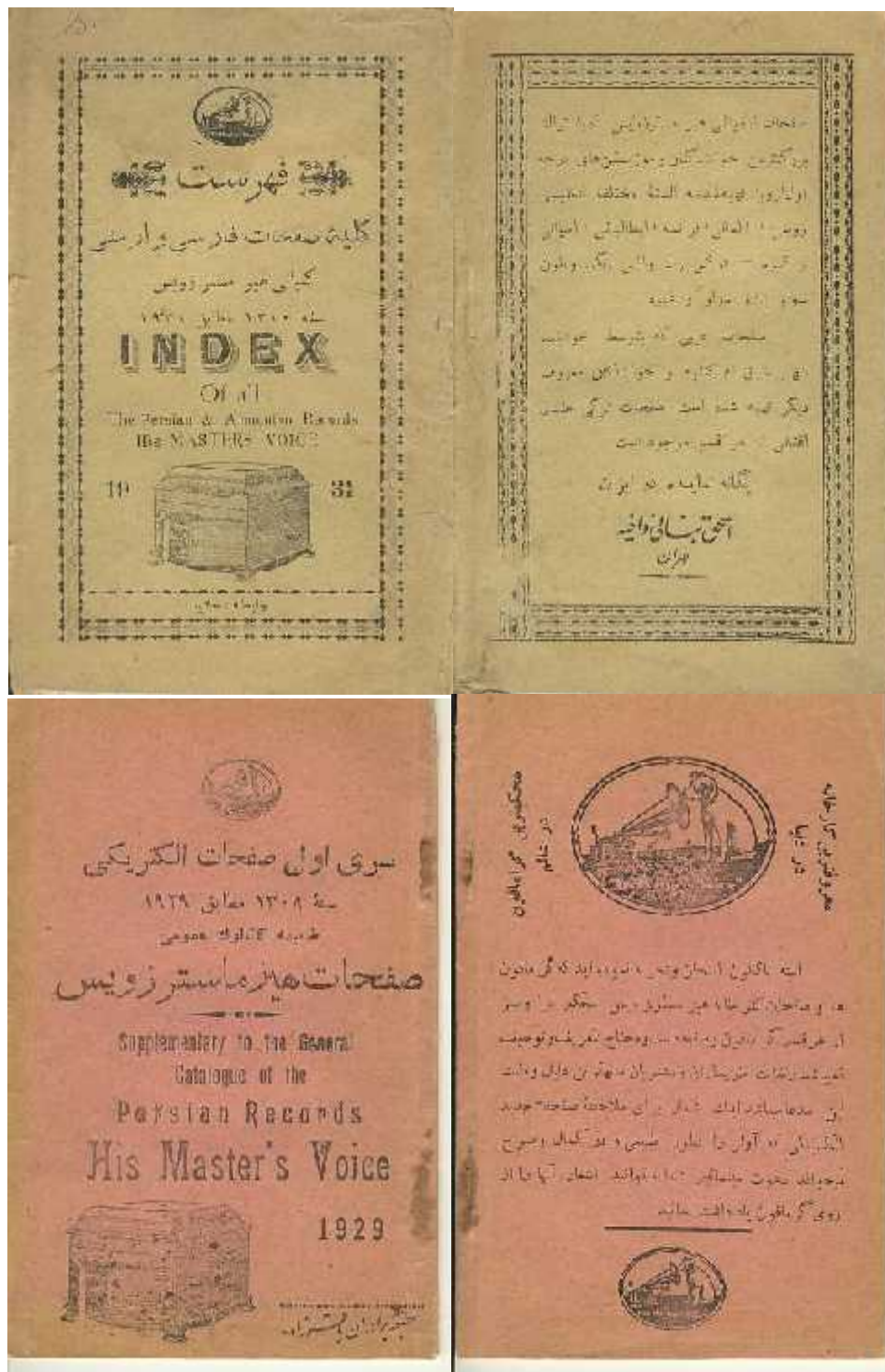
پس از برگزاری نشستهای گوناگون ضبط در سالهای ۱۳۰۶، ۱۳۰۷، ۱۳۰۸، ۱۳۰۹ و ۱۳۱۲ توسط کمپانی هیز ماسترز ویس در تهران و عرضه تدریجی آنها، کاتالوگهای جزئی و عمومی آنها نیز چاپ شده و در اختیار نمایندگان فروش قرار می گرفت. در همین سالها، نشستهای ضبط توسط این کمپانی در بغداد و استانبول و حتی قاهره صورت پذیرفته که کاتالوگهای آنها نیز مدارک ارزشمندی در راستای تکمیل مباحث مربوط به دیسکوگرافی فارسی است و بایستی مورد جستجو و اعتنا قرار گیرد.

برخی از این کاتالوگها علاوه بر معرفی انواع گرامافونهای این کمپانی و سایر وسایل جانبی آن نظیر سوزن و صفحه پاک کن، تنها حاوی فهرستهایی از عناوین صفحه به همراه شماره صفحه می باشند که عکسهای زیبا و اطلاعات دست اولی از خوانندگان و نوازندگان آثار (چون اقبال السلطان، بدیع زاده، ادیب خوانساری، تاج اصفهانی، حاجی علی اکبر خان شهنازی و روح انگیز) و حتی نمایندگان فروش (اسحق بنانی و اخیه) و توزیع در شهرستانها نیز در آنها مشاهده می شود. مثلا در این سری کاتالوگها، نام "ایران خانم" که بر روی صفحه های ضبط شده در سال ۱۳۰۶ شمسی وجود دارد به دو شکل "ایران خانم" و "ایران خانم هلنی" ثبت شده است که اسم دوم بر روی صفحه ها وجود ندارد.

برخی دیگر از کاتالوگهای صفحه های هیز ماسترز ویس علاوه بر اطلاعات یادشده، اشعار آوازاها و تصانیف نیز در کنار شماره صفحه ها درج شده است. بدرستی معلوم نیست که چنین امری، ابتکار کاتالوگهای هیز ماسترز ویس است یا کمپانیهای دیگری چون پولیفون یا کلمبیا که دارای کاتالوگهای مشابه می باشند اما ادامه و استمرار آن، منجر به انتشار مستقل تصانیف می گردد که بویژه پس از تاسیس رادیو و در دهه ۱۳۲۰ شمسی با گسترش چشمگیری مواجه شده و کتابچه ها و جزوات متعدد و متنوعی از نغمه ها و تصنیفهای صفحه ها یا رادیو، به زبانها و گویشهای محلی گوناگون، چاپ و توزیع شده و در دهه ۱۳۳۰ شمسی، شکل جدیدی از انتشار را بصورت تصانیف یک برگی روی کاغذهای کاهی پیدا می کند که نحوه خاص عرضه و فروش این صفحه ها، شکل اجتماعی- اقتصادی خاصی یافته و شغلی بنام تصنیف فروشی بروز و ظهور پیدا می

کند که مرحوم علی حاتمی در گوشه ای از فیلم سوت دلان، این شغل را با بازیگری بهروز وثوقی به تصویر کشیده و به یادگار گذاشته است. تصویر جلد نمونه هایی از این کاتالوگها که اکنون در دسترس می باشند مشاهده می شود.

سری اول صفحات الکتریکی
 سنه ۱۳۰۹ مطابق ۱۹۳۰
 ضمیمه کاتالوک عمومی
صفحات هیز ماسترز ویس
 Supplementary to the General
 Catalogue of the
Persian Records.
"His Master's Voice."
 1930

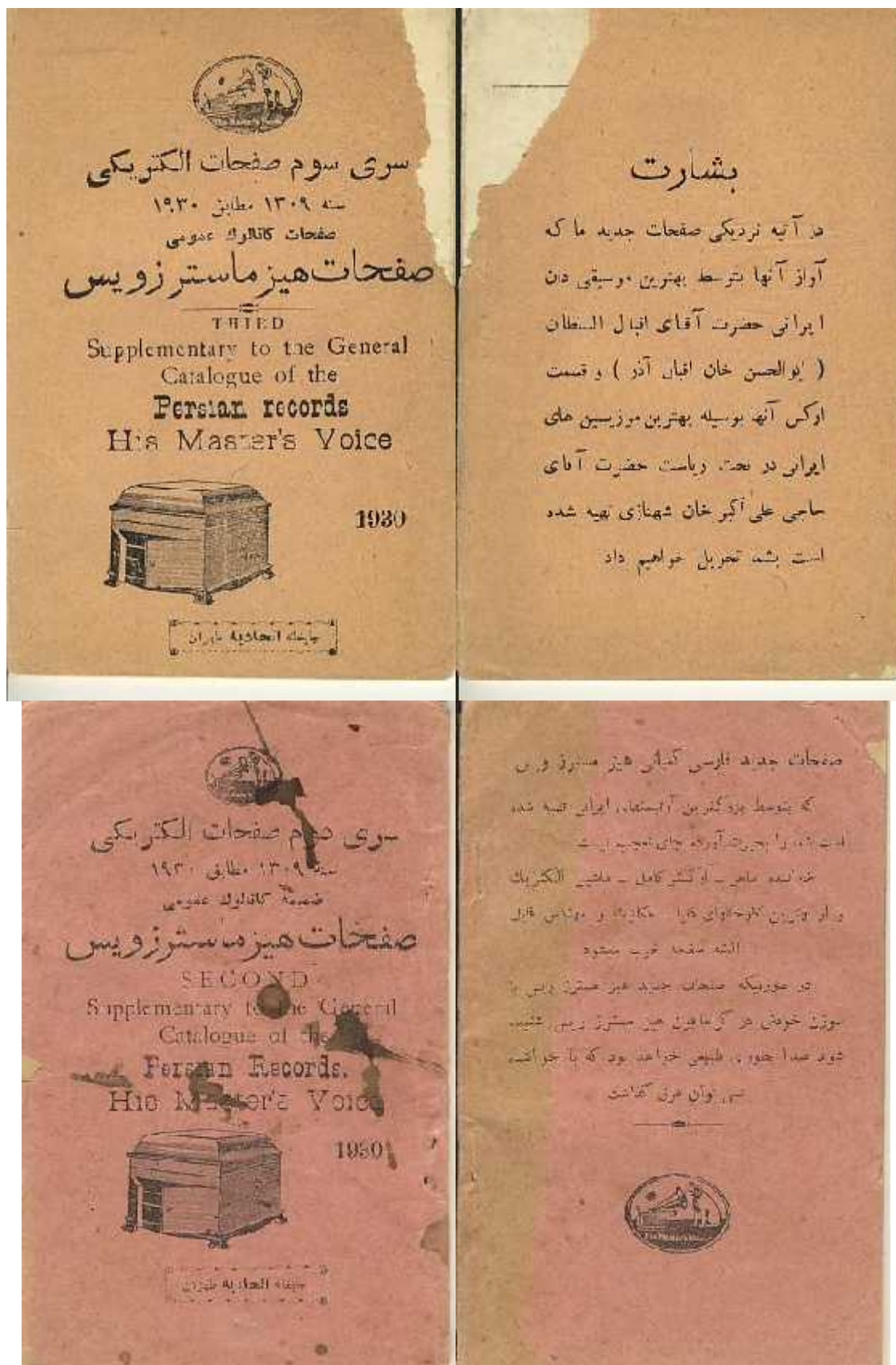
 محمد باقران پستدار

صفحات آوازانی هیز ماسترز ویس که با اشتراک بزرگترین
 کارخانه های و موسیقی های درجه اول اروپا برده شده
 به الله بخیر و آگاهی موسیقی و آگاهی خواننده
 ایرانیان و ایرانی و
 غیره - نوکنی نو
 زلیخا نازکی راوان
 سوار بیانو سوار
 و غیره
 صفحات عربی که
 توسط خواننده شهر
 شرقی ام کلثوم و
 سواد حسن بیرون
 و دیگر آه شده است
 صفحات نوکی هندی
 افغانی و غیره
 موجود است
 اسحق ذابی و اخیه
 صفحات آوازانی ایران کاهن - موزه قزوین - ایران
 موجودی - اسفند - همدان - گرماشاه
 بهارستان - شب - تبریز - آذربایجان - تبریز - مشهد
 - لرستان - سلطان آباد و سایر شهرهای ایران

سری سوم
صفحات الکتریکی
 سنه ۱۳۱۳ مطابق ۱۹۳۵
 کمپانی هیز ماسترز ویس
 Supplementary to the General
 CATALOGUE OF THE
PERSIAN RECORDS
"His Master's Voice."
 1934
 (چاپخانه - مهر طهران)

دیافراگم نمره ۵
 آخرین سیستم دیافراگم نمره ۵
 هیز ماسترز ویس بسیار طبیعی و واضح
 میخواند

 گرامافون مدل ۱۰۰ کمپانی
 هیز ماسترز ویس شیک - هشتک - محکم
 واریته های فولاد ساخته شده است

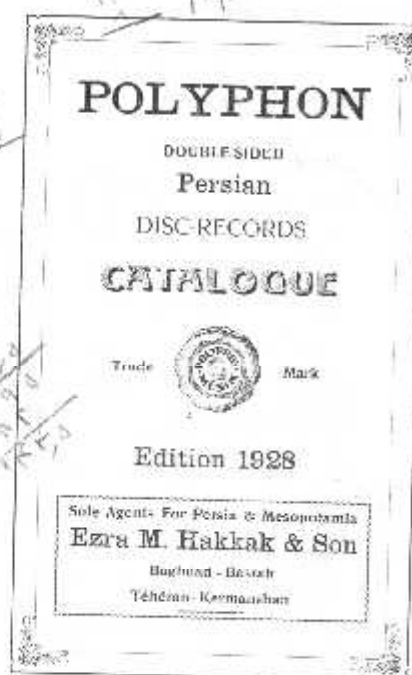

کاتالوگهای صفحه های پولیفون

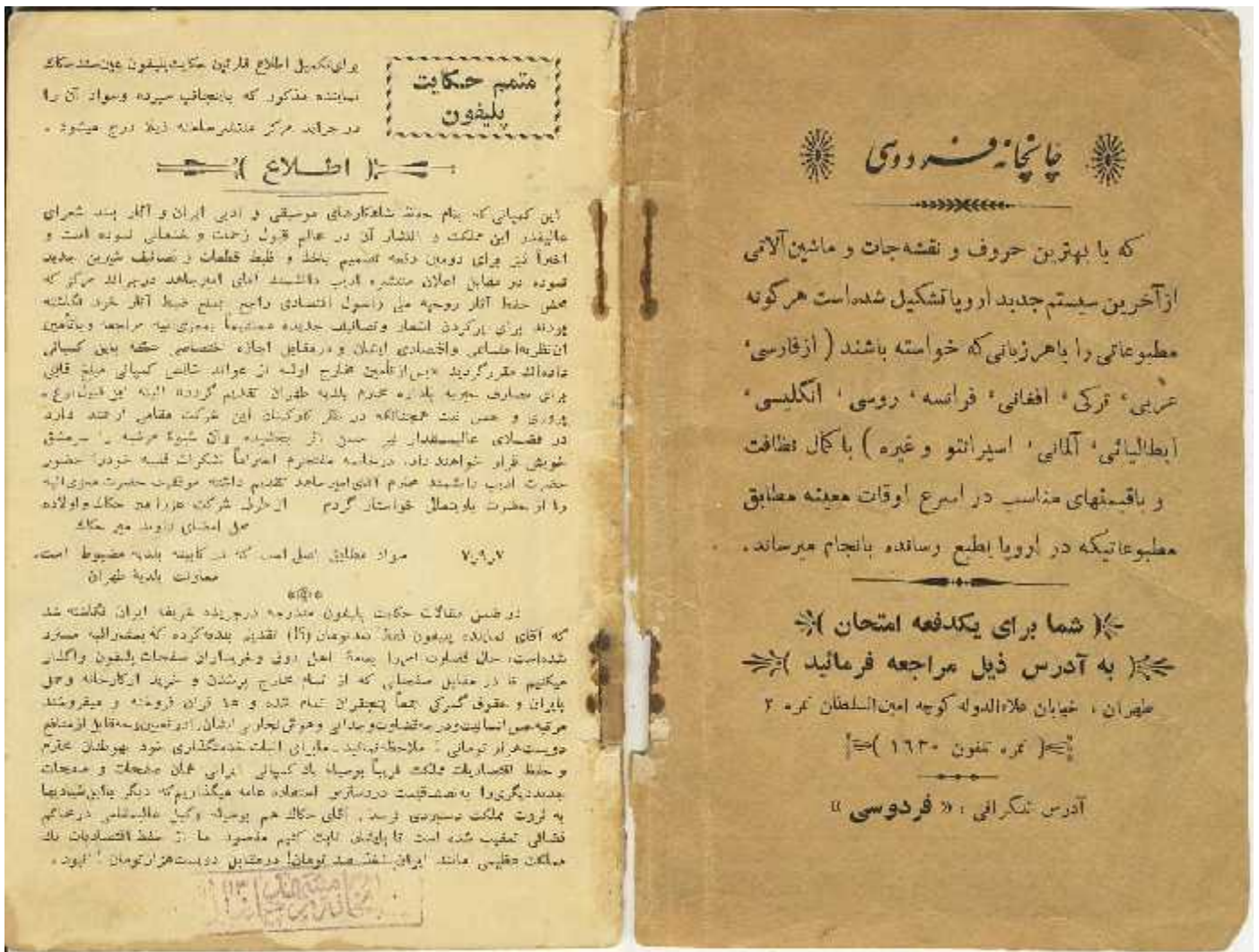
کاتالوگ ضبطهای سال ۱۳۰۶ شمسی (۱۹۲۸ شمسی) پولیفون با برچسب قرمز که به صورت آکوستیک ضبط شده و در آلمان تولید شده اند، حاوی ۱۸ صفحه می باشد که فهرست کامل آنها در صفحه منگی شماره ۱۱ آمده است. ضمناً در مقاله لیبل شناسی پولیفون های قرمز در صفحه منگی شماره ۱ و دیسکوگرافی قمرالملوک وزیری در ژورنال شماره ۴، اطلاعات تکمیلی در مورد نمایندگی کمپانی و مسایل و اختلافات مربوط به ضبط بین نمایندگی، امیرجاهد و قمر و بازتولیدهای متعدد از صفحه های پر فروش این مجموعه آمده است که از تکرار آن اجتناب کرده و علاقمندان را به مقالات مذکور ارجاع می دهیم.

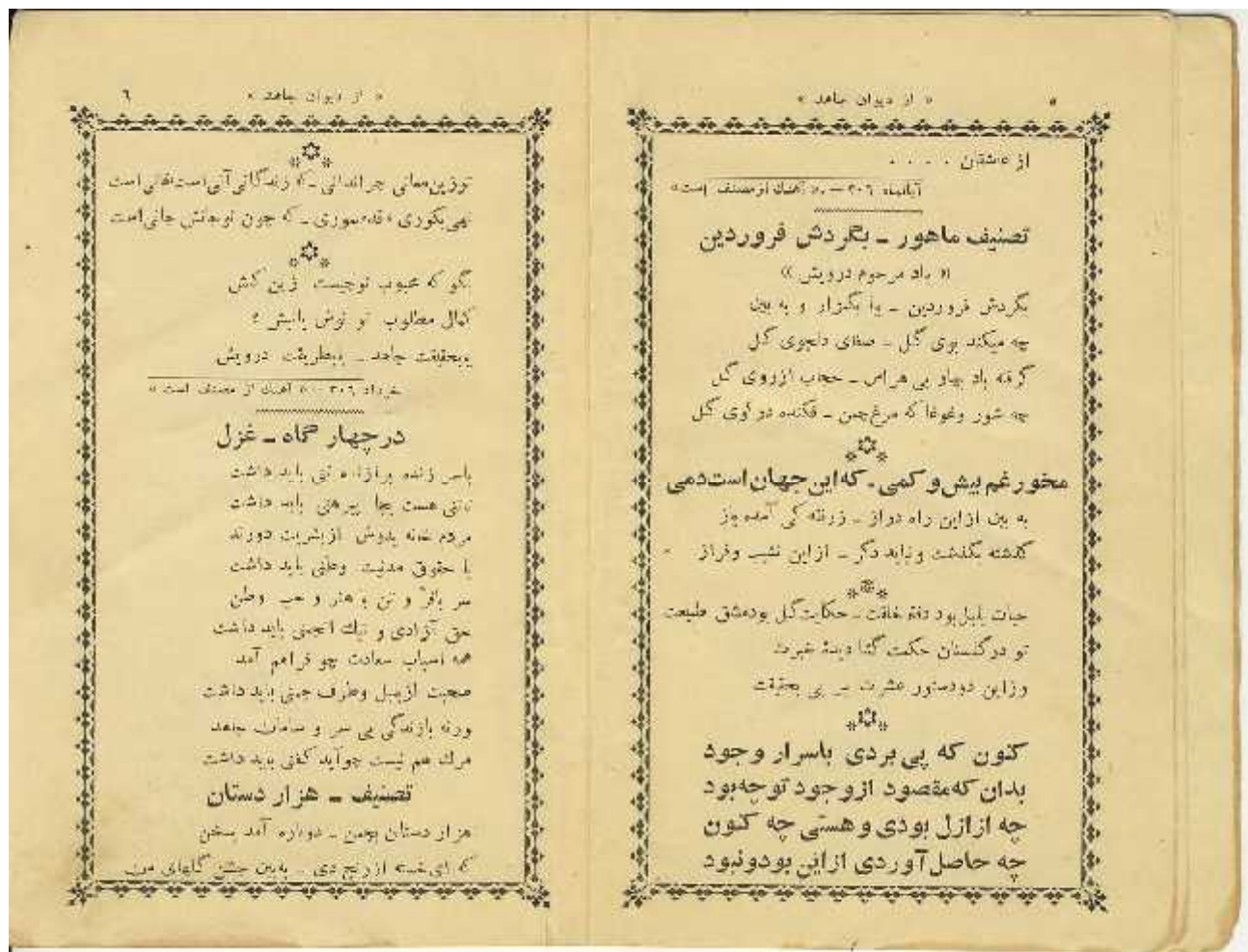
یادآور می شود شرکت "اسحق بنانی و اخیه"، نمایندگی پولیفون در تهران را عهده دار شده و نمونه ای از این کاتالوگ با برچسب نمایندگی جدید بر روی اسم "عزرا میرحکاک و اولاده" نیز مشاهده شده است. از سوی دیگر مدرسه موسیقی درویش متعلق به مرتضی خان نی داود که همکار ملوک خانم (ضرابی کاشانی) در این مجموعه و در رقابت با همکاری قمر، امیرجاهد و ارسلان خان درگاهی بوده است، اقدام به انتشار جزوه کوچکی به نام "گلهای رنگین" حاوی اشعار تصانیف اجرا شده توسط ملوک خانم در صفحه های

قرمز پولیفون نموده که تصویر سه صفحه از آن را در این بخش مشاهده می کنید. در مقابل امیرجاهد نیز که مالکیت سالنامه پارس را از سال ۱۳۰۵ شمسی به عنوان سالنامه رسمی دولت برعهده داشته، به شکلهای گوناگون از تبلیغ برای صفحه های پولیفون قرمز تا انتشار متن تصانیف و

حتی پرداختن به اختلافات مالی با نمایندگان کمپانی را پوشش داده است که نمونه ای از آن آمده است.

کامپانی عزرا ام حکاک
و اولاده لمیتد
فناوان هر ای برق و نور
محمداک بر خوب کام بر کد ۱۹۲۹
ری - ۳

قمر الملوک و زیری

۱ - بلکین	۳۰۰۰۰
۲ - قران	V. 30000
۳ - بلان	۳۰۰۰۰
۴ - بجزایر	V. 30020
۵ - مشوه پیچ	۳۰۰۰۰
۶ - ...	V. 30036
۷ - ...	۳۰۰۰۰
۸ - ...	V. 30040
۹ - ...	۳۰۰۰۰
۱۰ - ...	V. 30042
۱۱ - ...	۳۰۰۰۰
۱۲ - ...	V. 30046

سید علی اصغر کردستانی

کرده تصنیف زان اسماعیل - ۱
کرده ... - ۲
کرده ... - ۳
کرده ... - ۴

دسته قفقاز

یات کره
مغنا، یات کره

مسیر هایک

کافه سوار - چهار گاه - ۱
... - ۲
... - ۳

آقای طوری

... - ۱
... - ۲
... - ۳

کامپانی پولیفون در سال
۱۹۲۹ میلادی، سری
جدیدی از صفحه های
فارسی را در تهران با
بکارگیری تکنولوژی ضبط
برقی، ضبط کرده و تدریجا
با لیبلهای طلایی (برای آثار
قمر و ملوک خانم) و
لیبلهای زرد رنگ (برای آثار
سایر هنرمندان) به همراه
کاتالوگ مرحله ای آنها روانه
بازار می کند. کاتالوگ

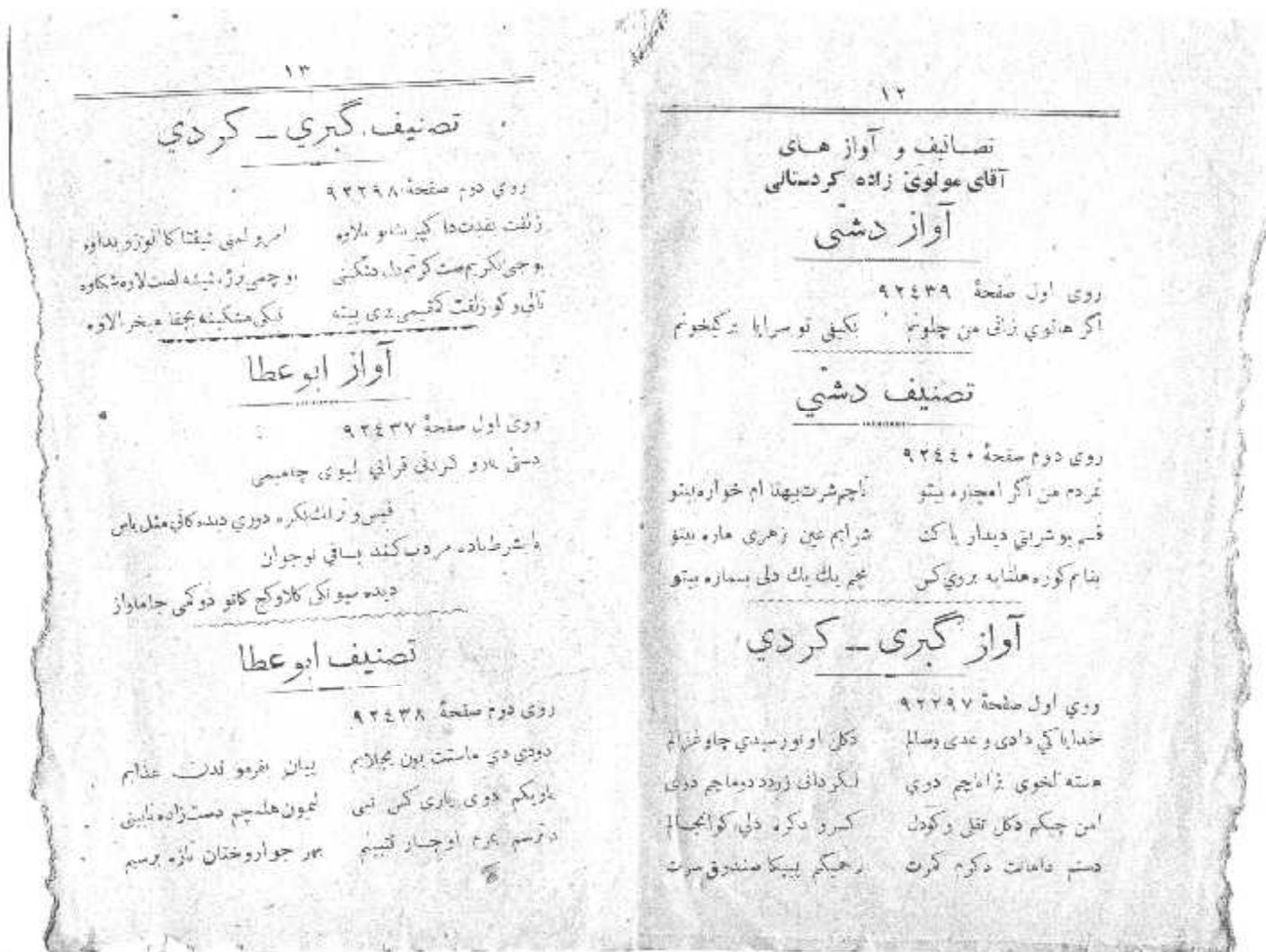
عمومی این صفحه ها تاکنون مشاهده نشده و نمونه ای از کاتالوگهای مرحله ای ای سری، در اسناد منتشره در ژورنال **صفحه سنگی** شماره ۹ درج شده است.

کاتالوگهای صفحه های بدافون و پارلوفون

کمپانی بدافون (بیضافون) اقدام به دو نوبت ضبط در تهران نموده است که سری اول با شماره های سریال B 090000 محتملا در سال ۱۹۳۰ میلادی و بطور الکتریکی ضبط شده اند و با لیبل بدافون طلایی و لوگوی غزال در آلمان تولید و به بازار ایران از طریق نمایندگی برادران آغاسی (سلمان، منشی و عبدالله) عرضه شده اند. دومین سری ضبطهای بدافون در تهران، محتملا در سال ۱۹۳۲ و با شماره سری B 092000 صورت می گیرد که تعداد کمی از آثار مدرسه عالی موسیقی در این مجموعه با برچسب بدافون قرمز رنگ و مجموعه کامل آثار با لیبل پارلوفون و منتخبی از آنها در سال ۱۹۳۷ میلادی با برچسب ادئون بازتولید می شوند.

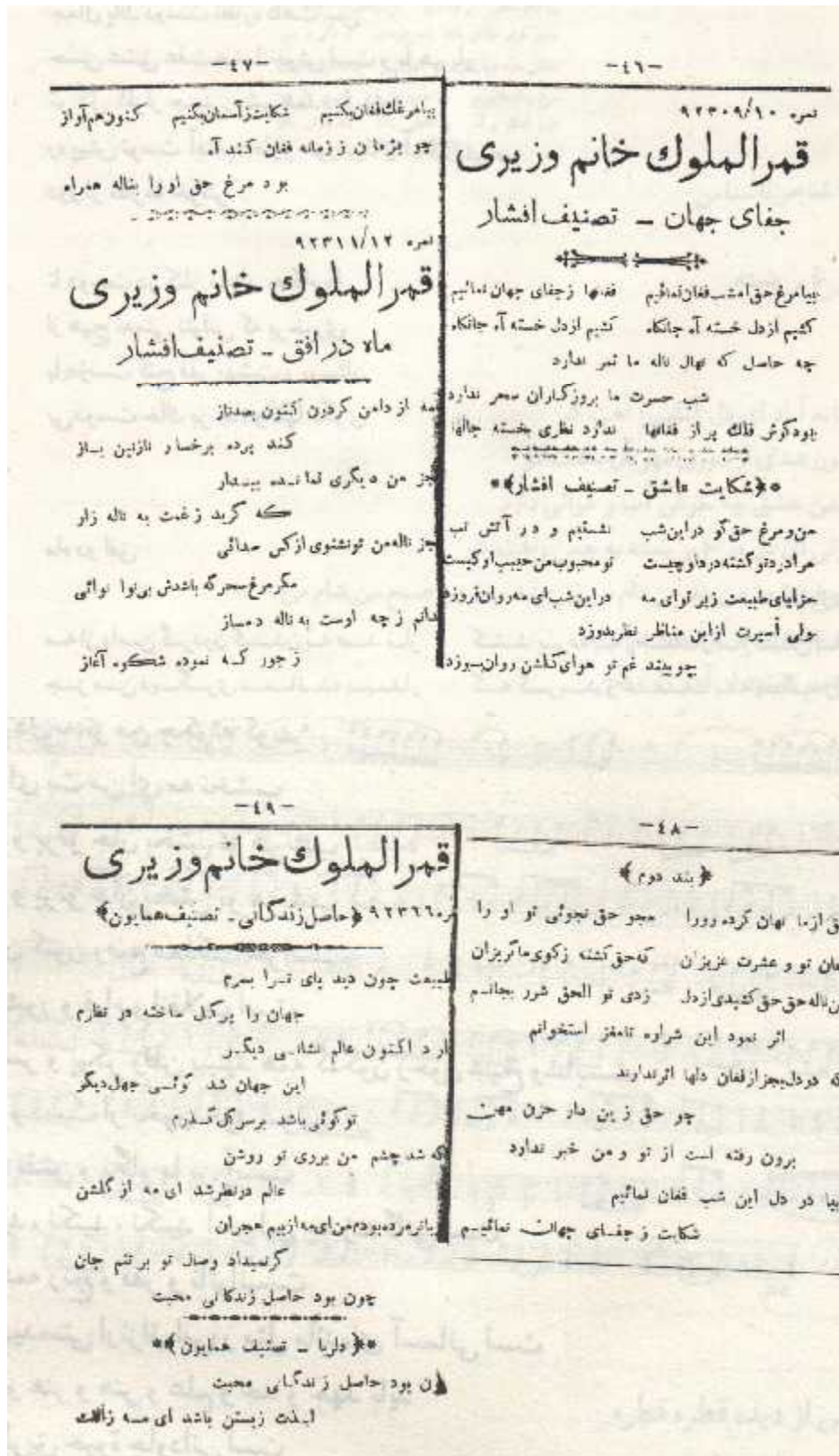
تنها کاتالوگهایی که تا این تاریخ از ضبط شده های بدافون در تهران بدست آمده دو کاتالوگ می باشد. یک کاتالوگ ۲۶ صفحه ای که دارای سه بخش می باشد اما حاوی فهرست کامل صفحه های این کمپانی نیست. بخشی از این کاتالوگ حاوی اشعار تصانیف ملوک خانم با ذکر شماره صفحه ها، بخشی دیگر حاوی فهرستی از قسمتی از صفحه های بدافون سری B 090000 و در بخش سوم چند صفحه کردی از تصانیف و آوازهای آقای مولوی زاده کردستانی از سری B 0920000 به همراه متن اشعار آنها معرفی شده است که به لحاظ اهمیت درج می شود.

چند برگ از کاتالوگ دیگری از ضبطهای سری دوم بدافون که با لیبل پارلوفون منتشر شده اند در کتاب آوای مهربانی اثر خانم زهره خالقی مورد استفاده و استناد قرار گرفته اند که حاوی شماره صفحه

و اشعار برخی از تصانیف قمرالملوک وزیری و ذکر نام تصنیف سراسر است که عموماً به همراهی تار و ویلون برادران نی داود و پیانوی مرتضی خان محجوبی اجرا شده است. این کاتالوگ اقلاً بالغ بر ۵۰ صفحه بوده و محتملاً فهرست آثار ضبط شده، عکس و متن سایر تصانیف و اسامی سرایندهگان آنها را نیز دربر داشته است. یادآور می شود با

خرید بخشی از آثار غیر عربی کمپانی بدافون توسط کارل لیندشتروم که مالکیت پارلوفون و ادئون را دارا بود، ضبط شده های بدافون ابتدا با لیبل پارلوفون تولید و سپس در سال ۱۹۳۷ میلادی با لیبل ادئون بازتولید شدند تا به همراه آثار ضبط شده از سید جواد بدیع زاده در سفر

برلین، کاتالوگی قابل عرضه سامان یابد.

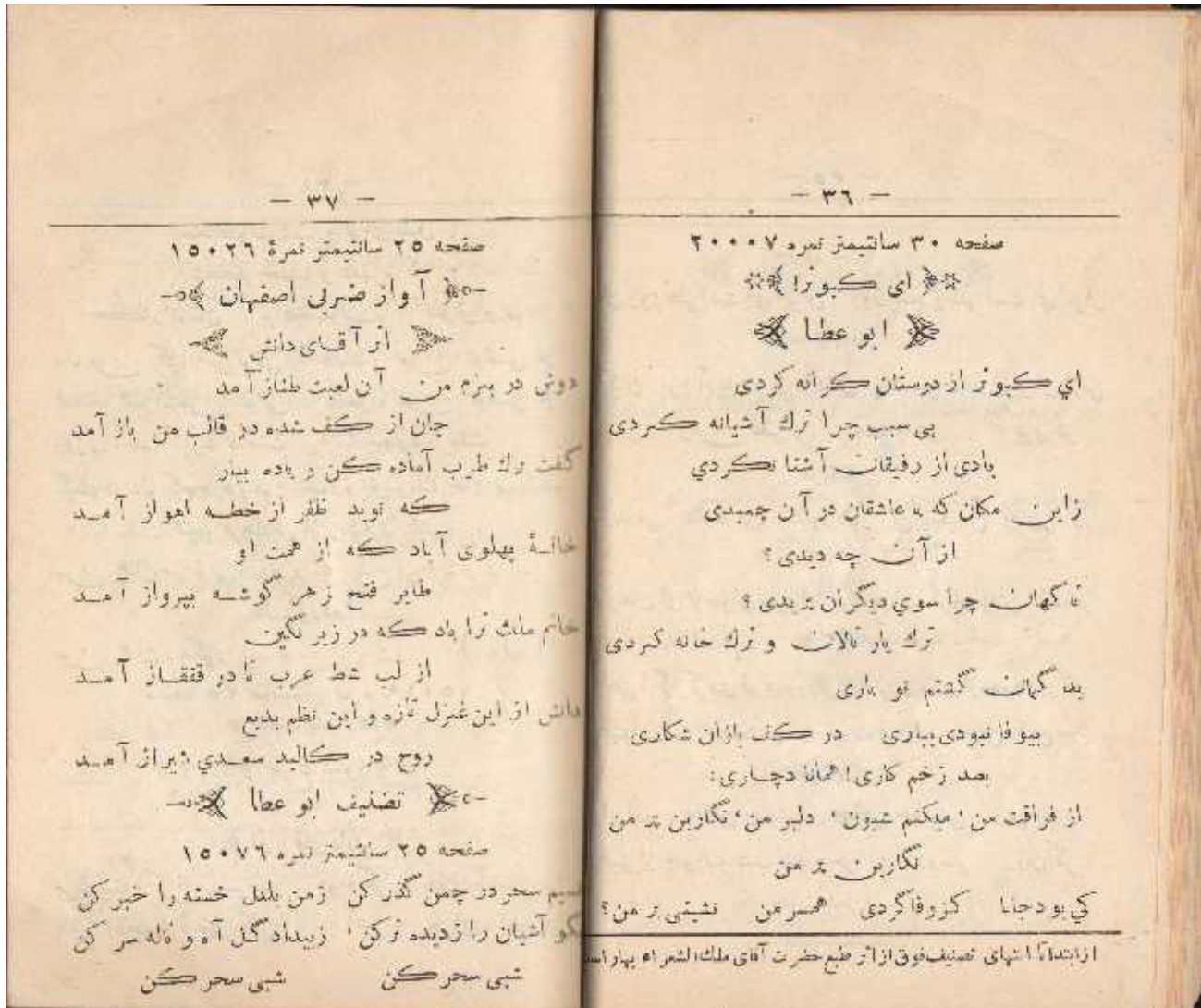
کاتالوگهای صفحه های کلمبیا

کمپانی کلمبیا در سالهای ۱۹۲۸، ۱۹۳۳ و ۱۹۴۷ میلادی اقدام به ضبط صفحه در تهران نموده است و برادران ارسطوزاده که نمایندگی کمپانی کلمبیا را در تهران برعهده داشته و یکی از فعالترین نمایندگان فروش صفحه در ابران بوده اند، از پیشگامان نشر کاتالوگها و متن تصانیف با کیفیت خوب و تنوع بالا بوده اند.

در مقدمه کاتالوگ سال ۱۹۲۸ میلادی (زمستان سال ۱۳۰۶ شمسی) صفحه های کلمبیا با عنوان "برگ سبز" که در قطع جیبی است، تصریح بر نقش ملک الشعرا بهار در ضبط این سری آثار دارد.

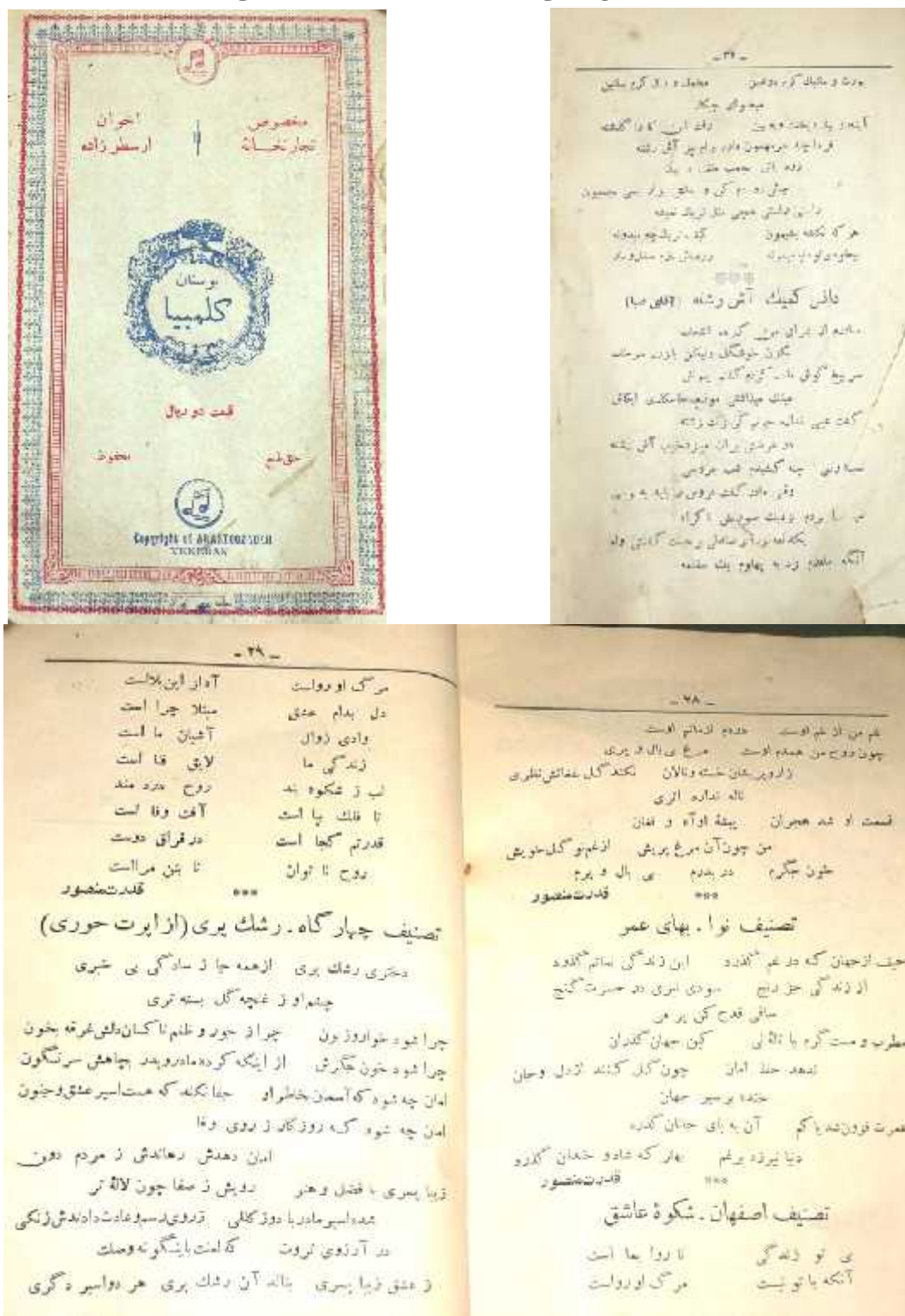

تا پایان صفحه ۳۶ این کاتالوگ، تصانیف ملک الشعرا با ذکر عنوان، قطر و شماره صفحه و بدون ذکر نام خواننده یا نوازنده درج شده است و در سایر صفحه های این کاتالوگ ۸۴ صفحه ای، متن تصانیف سایر تصنیف سازان چون مرحوم شیدا، دانش، نامی، آقای یدالله خان، آقای آگاهی و نیز با درج عنوان، قطر و شماره صفحه آمده است. متن تصنیف مولود نبی اثر ظهیرالدوله نیز در صفحه های ۵۸ و ۵۹ این کاتالوگ درج شده و این صفحه در دستگاه شور توسط خواننده ای به نام توران خانم اجرا شده است.

متن تصانیفی قدیمی از ساخته و سروده های شیدا و سایر قدما و سرودهای متعدد دانش آموزی و نظامی نظیر سرود کودک فقیر، سرود درویش خان، سرود سحر صبح، سرود جشن معارف، سرود زینت نطق و بیان و ... در این کاتالوگ درج شده است. در جزوه برگ سبز اگهیهای متعددی نیز از کالاها و سازهای وارداتی تجارتخانه برادران ارسطوزاده مشاهده می گردد.

برای ضبط شده های کمپانی کلمبیا در سال ۱۳۱۲ شمسی نیز که تفاوت اساسی در رویکرد با آثار ضبط شده در نوبت قبل در تهران در سال ۱۳۰۶ شمسی دارد، کاتالوگی با عنوان "بوستان کلمبیا" توسط برادران ارسطوزاده در قطع رقعی و بیش از ۳۴ صفحه منتشر می شود:

آخرین نوبت ضبط شرکت‌های ادغام شده در EMI یعنی هیز ماسترز ویس، ادئون و کلمبیا در تهران در سال ۱۳۲۶ شمسی (۱۹۴۷ میلادی) اتفاق می افتد که اطلاعات محدودی از آنها در دسترس می باشد. از جمله کاتالوگ بسیار جالب و بالارزشی است که توسط شرکت تضامنی برادران ارسطوزاده در قطع وزیری و حداقل ۷۰ صفحه منتشر شده و حاوی عکسها و اطلاعاتی بی نظیر می باشد:

کاتالوگهای صفحه های سودوا

هنرمندان ایرانی در سالهای ۱۳۱۴ و ۱۳۱۸ شمسی اقدام به ضبط صفحه در شهر حلب در سوریه می نمایند.

کمپانی آغاسی که نمایندگی صفحه های پارلوفون و ادئون در ایران را نیز دارا بوده ظاهرا حامی و سرمایه گذار آثار ضبط شده از بدیع زاده، اسماعیل مهرتاش، فرهاد معتمد و ابوالحسن صبا در سال ۱۳۱۴ بوده اند که بر روی برچسب این سری از صفحه ها، نام "کمپانی آغاسی طهران لاله زار" ذکر شده و بر روی جلد کاتالوگ جیبی ۲۰ صفحه ای این سری به نام "مجموعه گلستان" نیز مشاهده می شود بدون آنکه لیبل صفحه ها یعنی کلمه سودوا در کاتالوگ وجود داشته باشد. تاریخ انتشار این کاتالوگ، سال ۱۳۱۵ می باشد که گویای فاصله ضبط و تولید صفحه ها در سوریه و حمل به ایران و عرضه در بازار ایران بوده است. در این کاتالوگ، شماره صفحه و اسامی نوازندگان وجود ندارد و علاوه بر متن اشعار برخی از صفحه های کمیاب از این مجموعه، عکس قابل توجهی از دسته موزیک فرانسوی به همراه هنرمندان یادشده وجود دارد که اولین ضبط از سلام شاهنشاهی توسط این مجموعه صورت گرفته و همین عکس در کتاب خاطرات سیدجواد بدیع زاده نیز درج شده است.

در سال ۱۳۱۸ شمسی دومین سری از صفحه های فارسی در کمپانی سودوا در سوریه ضبط و تولید می شود که برعکس صفحه های سری اول، فاقد عنوان کمپانی آغاسی می باشند اما کاتالوگی از برخی

صفحات این مجموعه در ۱۴ صفحه با قطع جیبی و با عنوان "ترانه های تازه، اثر طبع آقای سالک اصفهانی، بهترین و جدیدترین صفحات گرامافون: کمپانی آگاسی" منتشر شده است که تنها متضمن تصانیفی است که توسط "سالک اصفهانی" سروده شده و توسط همشهری وی یعنی تاج اصفهانی یا سایر خوانندگان همسفر یعنی بدیع زاده، ملوک ضرابی و یا ملکه برومند اجرا شده اند. دور نیست علت انتشار این جزوه توسط تصنیف سرا، ناشی از عدم ذکر نام وی بر روی برچسب صفحات باشد.

این کاتالوگ نیز فاقد شماره صفحه و نام هنرمندان هر اثر می باشد اما حاوی تصاویری جذاب از سالک اصفهانی، ملوک ضرابی و تاج اصفهانی می باشد.

یادآور می شود سالک اصفهانی در سال ۱۳۱۶ شمسی از اصفهان به تهران آمده و سالها به همکاری با پروژه لغتنامه دهخدا ادامه داده است. نگارنده در سال ۱۳۸۴ شمسی توفیق مصاحبه با ایشان در تهران را داشته و جناب سالک برغم کبر سن و بودن در نهمین دهه عمر، دارای حافظه ای قوی و بیانی توانا بوده و اطلاعات متنوع و مفیدی در اختیار قرار دادند. سالک اصفهانی علاوه بر این تصانیف، سرودهایی برای آموزشگاهها ساخته و چند تصنیف دیگر از وی توسط بدیع زاده در سال ۱۳۲۵ شمسی در بمبئی در هند و بر روی صفحه های "یانگ ایران" مشاهده شده است.

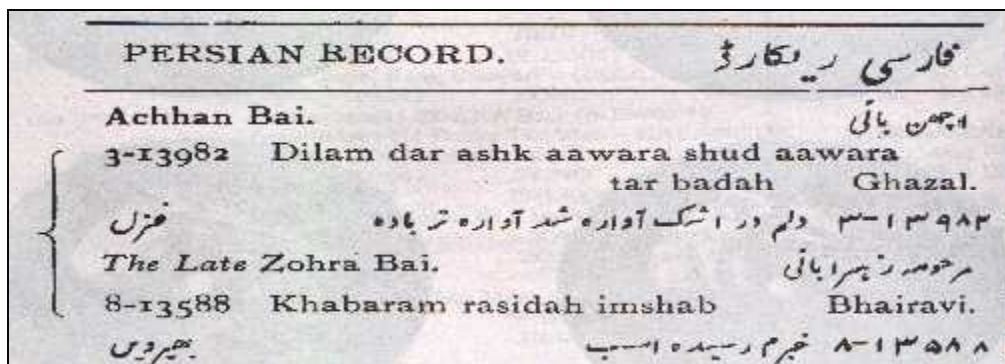
کاتالوگهای صفحه های سنگی فارسی ضبط شده در هند

با پایان یافتن جنگ جهانی دوم، چهار نوبت ضبط صفحه فارسی از هنرمندان ایرانی در طی حدود دوسال در بمبئی هندوستان صورت می گیرد. بر روی چهار لیبل یانگ ایران، نوای ایران، دلبر و طهران، آثاری از هنرمندانی چون بدیع زاده، خالدی، علی زاهدی، دلکش، فتح الله مین باشیان و . . . ضبط و منتشر شده است (نگاه کنید به صفحه سنگی شماره های ۲ و ۶، و The record News 2004, 2005 & 2007) تا کنون کاتالوگ یا فهرست انتشار یافته ای از هیچیک از چهار لیبل ذکر شده یافته نشده جز فهرست کاملی که که از پنج صفحه (۱۰ روی صفحه) لیبل دلبر که بر روی پاکت آنها درج شده است.

بر روی پاکت صفحه تصریح شده "اشعار صفحات دلبر جداگانه با قطعی زیبا چاپ و در دسترس

خریداران میبایست که تا کنون نمونه آنها مشاهده نشده اما اغلب آنها همراه با تصنیفهای دیگری که معمولاً از رادیو پخش می شده اند در فاصله سالهای ۱۳۲۳ تا ۱۳۲۵ به چاپ رسیده اند. یادآوری این نکته ضروری است که در برخی از کاتالوگهای قدیمی صفحه های هندی، بخش صفحه های فارسی مشاهده شده است که در نمونه زیر دو قطعه فارسی از آچهان بایی و مرحومه زهرا بایی در کاتالوگی از ضبطهای کمپانی گرامافون در هند، درج شده اند.

کاتالوگهای صفحه های سنگی با لیبل شهرزاد

کمپانی شهرزاد از اواخر دهه ۱۳۲۰ شمسی به مدتی بالغ بر یک دهه در عرصه ضبط، تولید و عرضه صفحه های سنگی فعال بوده است. روش شماره گذاری قالبها در صفحه های شهرزاد از منطق متعارف دیسکوگرافی تبعیت نکرده و

نحوه تعیین شماره کاتالوگ نیز دچار تغییرات متعدد شده است. برغم تعداد قابل توجه صفحه های منتشره با لیبل شهرزاد و بازتولیدهای مکرر آنها، تاکنون کاتالوگی که حاوی فهرستی کامل یا بخشی از صفحه های شهرزاد باشد، به دست نیامده است اما کمپانی شهرزاد با تقلید از برخی لیبلهای فرنگی - که فهرستی از آثار یک هنرمند را به همراه عکس وی بر روی پاکت صفحه درج می کردند- طی

اقدامی مشابه به انتشار فهرستهایی دست می زند که تدریجاً و با اضافه شدن آثار ضبط شده از هر فرد،

تکامل می یابد. همانگونه که در تصویر پاکت صفحه داریوش رفیعی مشاهده می گردد تنها به ذکر اسامی دو روی هر صفحه بدون درج هیچگونه شماره ای اکتفا شده است. تاکید می نماید که از عکسها و اطلاعات محدود مندرج بر روی پاکت صفحه های شهرزاد، نکاتی بدیع و سرنخهای مفیدی در تکمیل دیسکوگرافی کمپانی و بسیاری از هنرمندان همکار آن حاصل می گردد فلذا توجه لازم و تلاش برای گردآوری آنها به عنوان بخشی از مستندات دیسکوگرافی ضرورتی انکارناپذیر است.

کاتالوگهای صفحه های سنگی با لیبل موزیکال

کمپانی موزیکال به مالکیت برادران عشقی به موازات صفحه های شهرزاد، فعالیت گسترده خود را در عرصه تولید صفحه های سنگی فارسی آغاز می کند. همانگونه که از منظر گرافیک، صفحه های موزیکال از رقبای خویش پیشی گرفته اند از حیث انتظام شماره قالبها و شماره های کاتالوگ نیز وضعیت بهتری داشته و بررسیهای دیسکوگرافی آثار این کمپانی، آسانتر صورت خواهد گرفت. پاکتهای صفحه های موزیکال مشابه پاکتهای صفحه های سنگی شهرزاد اصلی ترین مآخذ برای فهرستی از آثار هر هنرمند بوده اند.

اگرچه این فهرستها نیز حاوی شماره صفحه و اطلاعات تکمیلی مورد نیاز نظیر اسامی هنرمندان همکار خوانندگان، آهنگساز، ترانه سرا، صدابردار، تاریخ ضبط و غیره نمی باشند اما بر روی پاکتهای صفحه های موزیکال به ابتکاری در معرفی آثار خویش بر می خوریم که ارزش زیادی برای بحث مورد نظر این مقاله داشته و به عبارتی می تواند جایگزینی برای کاتالوگهای مرحله ای محسوب شود. به نظر می رسد این فهرستها اساسا بخشی از صفحه های موزیکال را که با لیبل عکسدار منتشر شده اند پوشش داده باشند و نمونه عکسهای استفاده شده از هنرمندان بر روی لیبل صفحه در بالای لیست صفحه های ایشان درج گردیده است.

کاتالوگهای صفحه های سنگی با لیبل رویال

صفحه های رویال که محصول شرکت ترانه بوده اند نیز به موازات صفحه های شهرزاد و موزیکال در صنعت و بازار صفحه ظاهر می شوند. کاتالوگی مستقل از صفحه های ۷۸ دور این شرکت، تاکنون مشاهده نشده است اما پاکت صفحه های رویال، از آغاز حاوی فهرستی جزئی و بعدها کلی از صفحه های عرضه شده به بازار بوده اند. مزیت اطلاعات ارائه شده در آخرین سری پاکتهای رویال نسبت به دو لیبل یادشده، ذکر شماره صفحه (بدون پیش شماره) در کنار عنوان آثار و اسامی خوانندگان می باشد.

شماره صفحه های رویال دارای سه نوع پیش شماره می باشند. RR که با توجه به نام اولیه شرکت (Royal Radios.Tehran) تعیین شده و شماره های ۱۰۱ تا ۱۰۴ دارای این پیش شماره می

باشند. با تغییر نام شرکت به (Royal Trading Co.- Tehran) این پیش شماره به RT تغییر می کند تا که تا پایان عمر تولید صفحه ۷۸ و ۴۵ دور رویال ادامه می یابد. مواردی از استفاده از پیش شماره C نیز در آخرین سالهای تولید صفحه های سنگی رویال وجود دارد که شاید بدون ارتباط با لیبیل Carmen که در ژورنال صفحه سنگی شماره ۱۰ معرفی شده است (ص) نباشد.

از صفحه های ۴۵ دور رویال نیز کاتالوگی در دسترس می باشد که در آن نیز تفکیک صفحه ها براساس خواننده صورت گرفته و در جای خود معرفی خواهد شد.

